

ZPRÁVY SLUKO

VYDÁVAJÍ

STUDIJNÍ A LIDOVÝCHOVNÝ ÚSTAV KRAJE OLOMOUCKÉHO
Krajské museum • Krajské výzkumné středisko • Krajská galerie •
Krajská hvězdárna • Přípravný výbor Krajské zoologické a Krajské
botanické zahrady spolu s Krajskou výzkumnou komisí v Olomouci
Objednávky řiďte na SLUKO, Olomouc I, nám. Republiky 6, tel. 2731

Listopad 1952

Čís. 18

Zpráva ústavu pro výzkum léčivých rostlin SLUKO

Ústav pro výzkum léčivých rostlin SLUKO ve Velkých Losinách končí podzimní práce a připravuje se na zimu. K podzimnímu výsevu zaslal již ústav semena těm školám, které se přihlášily k akci pěstování léčivých rostlin. Semena k jarnímu výsevu budou odeslána až na jaro, aby se snad nezkazila nevhodným uložením přes zimu. Nepříznivé počasí letošního roku nedovolilo dozrát mnohým teplobytným rostlinám; předpokládáme však, že ostatní rostliny, které přes tuto nepřízeň počasí daly dostatek semen, budou mít zvláště silné a odolné potomstvo.

Zkušenosti, které byly letos získány, budou uplatněny v příštím roce. Osvědčila se nám spolupráce s výzkumnými ústavu, které pracují v oboru léčivých rostlin a rostlin speciálních, s nimiž stále vyměňujeme sazenice, semena i zkušenosti. Na zimu je v ústavě připravena značná část sklizně pro vyšetření farmakologických vlastností rostlin. Hlavní obor činnosti ústavu a externích spolupracovníků je zaměřen na výzkum antibiotik vyšších rostlin. Výtečné antibiotické vlastnosti konopí, vypěstovaného v zahradách ústavu, se osvědčují dobře v laboratoři i na klinikách. Část výsledků o tom již byla publikována v odborném lékařském tisku. Letošní velká sklizeň je již připravena pro extrakci antibiotika ve větším měřítku pro další chemická a klinická vyšetřování. V menším množství pak jsou připraveny sušené rostliny tří dalších druhů, u nichž látky, objevené v nich našimi spolupracovníky, slibují též léčebný úspěch.

Pro příští sezónu chceme se zaměřit ještě více na sledování vzájemného vlivu rostlin v přirozených společenstvech. Tento výzkum je specialitou našeho ústavu; v tomto oboru — léčivých rostlin — bylo již získáno dosti zkušeností převážně po stránce pěstitelské. Zájem o naše výsledky se projevil v řadě dotazů z celé republiky, jež jsme ochotně zodpověděli. Pro pěstování rostlin na školách a v JZD jsou to často věci základní důležitosti. Již loni jsme zásobili některá JZD sazenicemi léčivých rostlin, hlavně kozlíku lékařského, který u nás roste ve velmi dobré kvalitě. Sazenice tohoto druhu jsou připraveny ve větším množství také pro příští rok.

Doporučujeme zájemcům, hlavně školám a JZD, aby si již nyní, v době zimních příprav na polní práce příští sezóny, vyžádali od nás pěstitelské návody a rady. Letošní zkušenosti se spoluprací se školními mičurinskými kroužky byly velmi dobré a věříme, že tato spolupráce bude v budoucnu ještě více rozšířena. Nemáme však dosud od všech škol zprávy o jejich pěstitelských úspěších, a prosíme proto o jejich zaslání na naši adresu.

Univ. prof. dr Jan K a b e l í k

Krajská výzkumná komise

Blahopřejeme předsedovi Krajské výzkumné komise s. Jindřichu Janišovi k ocenění jeho poctivé a obětavé práce, kterého se mu dostalo jmenováním náměstkem ministra-předsedy SÚP. Jeho práce byla vždy vzorem pro budování socialismu v naší vlasti od nepatrných počátků až k slavným vítězstvím. Přejeme mu i se všemi svými spolupracovníky ze srdce mnoho dalších úspěchů.

Za Krajskou výzkumnou komisi a Krajské výzkumné středisko SLUKO

dr Vladimír Strnad.

- Dne 29. listopadu t. r. uspořádá Ústav pro plánování při PU Den sovětské vědy, na němž podá hlavní referát o úkolech oblastního plánování v Sovětském svazu náměstek předsedy SÚP s. Jindřich Janiš. K programu Dne sovětské vědy se vrátíme v příštím čísle našich Zpráv.

- Univ. prof. dr M. Boháček, který pracuje s univ. prof. dr Fr. Čádou na soupisu právních a hospodářských rukopisů v Olomouckém kraji, publikoval jako dílčí výsledek tohoto průzkumu zprávu *Učený spor o právo Českém mezi Kyblínem a Proskovským* v Čas. spol. přátel starožitností, roč. LX, str. 52-53.

- Výsledky svých letošních prací, vzniklých z popudu a za dotace KVK, odevzdal již SLUKO dr Lad. Hosák (dějiny dolování v Olomouckém kraji - Jesenicko, Bruntálsko, Rýmařovsko, atd.).

- Na své pravidelné schůzi dne 9. října 1952 projednala KVK m. j. organizační strukturu komplexního průzkumu rýmařovského okresu. Průzkum bude prováděn pod vedením ing. M. Koprivy (KSÚP) a v pracovním nadplánu zúčastní se ho kolektiv referentů SLUKO (dr Vl. Strnad, dr Jan Luner, dr B. Šula a dr Vl. Teyrovský). K přímé spolupráci byl vyzván dále ing. Fr. Sokol z LTM-HB v Šumperku. Průzkum bude součástí celkového průzkumu a na jeho výsledky naváží i výsledky průzkumů sociálních atd.

Podle jeho výsledků a podle získaných zkušeností provede pak SLUKO změny ve svém pracovním plánu na příští rok tak, aby se dalších obdobných průzkumných akcí účastnil ústav jako celek.

- Dr Jan Luner, SLUKO, odevzdal již Krajské výzkumné komisi elaborát o klimatických poměrech v Olomouckém kraji. Jako důležitý příspěvek k poznání kraje po stránce přírodní bude jeho práce sloužit především potřebám územního plánu.

Krajské museum

Naše výstavy

- Výstavu o životě a díle Petra Bezruče v Domě umění ve dnech 13.-28. září zhlédlo celkem 4.790 návštěvníků. Na dvou besedách o básníkovi a jeho díle, které jsme připravili spolu s Krajským výborem Svazu zaměstnanců spojů pro zaměstnance pošt a poštovský dorost, bylo celkem 384 účastníků. Ve dnech 9.-22. října t. r. byla tato výstava instalována v Prostějově, kde bylo celkem 3971 návštěvníků. Celkem tedy naši výstavu zhlédlo 8.761 osob. Výstava půjde ještě do Šumperka a Jeseníka.

• **Cestou Ing. Hanzelky a Zikmunda** se jmenuje výstava, která proběhla v Domě umění za veliké pozornosti občanstva ve dnech 11. října až 2. listopadu t. r. Na 8.000 návštěvníků zde mohlo zhlédnout, jak v době atomové energie z vůle kapitalismu ještě dnes jsou na světě národy, žijící na společenské úrovni doby faraonů a doby kamenné. Přes 1.000 posluchačů bylo 11. října v Redutě na besedě s oběma cestovateli.

• Dne 26. října t. r. byla zahájena v nově upraveném sále KMO, nám. Republiky č. 6, **výstava kreseb Julia Mařáka**, kterou zapůjčila Národní galerie v Praze. Během výstavy uspořádá Čsl. společnost pro šíření politických a vědeckých znalostí za spolupráce KG a ústavu výtvarné výchovy PU tři diskusní večery s veřejností o díle Julia Mařáka, které bude řídit ak. malíř Aljo Beran. Tyto večery se budou konat v sále, kde výstava probíhá. Výstava potrvá do 30. listopadu t. r. a je přístupna denně od 9-18 hod., v neděli od 9-12 hod.

• Jak již bylo oznámeno, bude v rámci oslav 35. výročí Velké říjnové socialistické revoluce zahájena v neděli 9. listopadu 1952 v 9,30 hod. výstava **5000 let zemědělství Olomouckého kraje**. V zahajovacím programu jsou projevy zemědělského referenta KNV J. Kameníka, zástupce KV SČSP, recitace a sborové zpěvy »Žerotína«, dirigované prof. E. Kutalem. Od 23. listopadu 1952 bude v budově Krajského musea probíhat přehlídka sladařských ječmenů z kraje, doplněná evropským sortimentem ječmenů, kterou uspořádá olomoucká stanice Ústředního kontrolního a zkušebního ústavu zemědělského.

• **Výstava lidových výtvarníků a fotografů** bude zahájena 9. listopadu v 11 hod. dopol. v Domě umění jako součást Krajské přehlídky Lidové umělecké tvořivosti. Jejím úkolem je ukázat tvůrčí schopnosti našeho pracujícího lidu. Vystaveny budou práce kreslířské, malířské, výšivky, keramika a fotografie.

• **Výstava sovětské knihy** bude instalována v druhé polovině listopadu v rámci Měsíce čsl. sovětského přátelství, a to v Národním domě v Olomouci.

Odbor věd přírodních

• *Geologické a paleontologické oddělení KMO* (dr. Vl. Strnad). Referent zpracovával poznatky, získané letošními průzkumnými akcemi v okrese jesenickém a šumperském a z příkazu KVK zúčastnil se celkového průzkumu Rýmařovska. Výsledky prací na Rýmařovsku, shrnuté v obsáhlý elaborát, předal již koncem měsíce Kraj. středisku územního plánu v Olomouci jako podklad k projektu přeměny přírody na tomto okrese. Při provádění průzkumu v této oblasti nashromáždil referent přehlednou sbírku hornin v okrese se vyskytujícími. Zvláště ní pozornost věnoval výskytu krystalických vápenců u Sovince, kde provedl i instruktáž tamním pracovníkům o ceně plistocenních osteologických nálezů v tomto kraji. Výsledkem instruktáže byl již druhý kostní nález v otevřeném komíně, ucpaném červenou splavenou hlinou, pravděpod. úlomek dlouhé kosti ursidní. Oddělení bude této lokalitě věnovat zvýšenou a trvalou pozornost, protože podle údajů místních pracovníků bývá z otevřených komínů a puklin velmi silný chladný průvan a není vyloučeno, že postupem času budou zde objeveny i jeskynní prostory se zbytky plistocenní fauny. Oba nálezy dosavadní (viz min. číslo Zpráv SLUKO) budou referentem zhodnoceny a bude o nich

podána obšírná zpráva. — Referent se účastnil sjezdu prehistoriků v Bojnicích na Slovensku ve dnech 27.-1. 10. t. r.

- *Geografické oddělení KMO* (dr Jan L u n e r). Referent se zúčastnil kolektivního průzkumu okresu rýmařovského a napsal o výsledcích průzkumu elaborát. Referent připravil ve spolupráci s Národním museem Náprstkovým výstavu *Cestou inženýrů Hanzelky a Zikmunda*.

- *Botanické oddělení KMO* (dr B. Š u l a). Pro krajskou výkupnu léčivých rostlin provedl referent analýsu dodaných drog. Dále podal řadu posudků v agrobiologických záležitostech v zájmové oblasti olomoucké. — Oddělení získalo darem od Vyšší školy hospodářské v Olomouci různý cenný materiál z oboru botaniky užitý i theoretický, který bude po předběžném zpracování instalován ve výstavních místnostech budovy KMO. — Referent se zúčastnil komplexního průzkumu okresu Rýmařov, pro který zpracoval svůj úsek.

- *Zoologické oddělení KMO* (dr Vlad. T e y r o v s k ý). Pro rok 1953 byla zajištěna spolupráce přírodopisného kroužku gymnasia v Jeseníku se zoologickým oddělením KMO na faunistickém průzkumu jesenického okrsku (kroužek vede prof. Karel H u s t ý); podle možnosti zapojí se jednotliví členové kroužku do podobné spolupráce i s jinými odděleními přírodovědeckého odboru KMO; příslušné předběžné theoretické instruktáže jsou plánovány na konec zimy a počátek jara 1953. V měsíci říjnu byly ichtyologické sbírky KMO obohaceny řadou přírůstků jednak z území kraje (Jeseník), jednak z přilehlého okrsku při jižním úseku jeho západní hranice (Jistebník n. O.).

Ve vstupním prostoru k zoologickým výstavním sbírkám jsou ve výstavní skříni novinek a přírůstků vystaveny některé ukázky našeho vodního ptáctva, zčásti získané výměnou, zčásti preparované v preparátorských dílnách KMO (prep. Jak. F a b b r í s).

Odbor věd o společnosti

se věnoval v říjnu především přípravám několika výstav, zvláště výstavě *5000 let zemědělství v Olomouckém kraji*. Proto značná část práce referentů je vykázána v rubrice Naše výstavy.

- *Oddělení dějin dělnického hnutí KMO* (Ant. T r a v ě n e c). V říjnu referent se soustředil na sbírání materiálu pro výstavu o počátcích dělnického hnutí v našem kraji. Podařilo se mu získat velmi cenný materiál z Prostějova jako fotografii vězení D. P e c k y, organizátora děl. hnutí, jeho »Trhanské písně«, t. j. písně, které si zapisovali dělníci při stavbě dráhy do Prostějova a Olomouce, fotografii poprav dělnického vůdce a vídeňského revolucionáře Messenhausera z Prostějova, fotografie manufaktur z Rýmařovska a Šumperka, zprávy o práci žen a dětí, tajné úřední zprávy o dělnických spolcích a zákrocích proti nim atd. Ve vyhledávání materiálu s námi obětavě spolupracují musea i archivy v našem kraji, zvláště musea v Prostějově, Šumperku, Rýmařově a Litovli a archivy v Olomouci, Janovicích, Loučné a Javorníku. Kromě této bezprostřední práce pro výstavu referent přednášel v Krajské politické škole ČSM v Prostějově na thema: Pokrokové tradice v dějinách českého národa.

• *Národopisné oddělení* (řed. Jar. Kanyza) za spolupráce dr. Jana Poláčka a dr. V. M. Jirouška pokračuje ve sběru lidových písní. Na Záhoří byl podniknut průzkum pro zjištění lidových zpěváků, tanečníků a vypravěčů. Během zimy budou v jednotlivých obcích písně a tance i rozprávky spisovány. Nejhodnotnější a nejzajímavější z nich budou zachyceny i zvukově. Při této příležitosti se zúčastní KM se slovanským seminářem PU v Olomouci na popisu nářečí, a to tak, že v terénu budou nahrány ukázky nářečí a pak přetočeny na gramofonové desky pro fonetické studium našich nářečí. — Prof. Anna Kanyzová pracuje nyní na bibliografii národopisu Hané a přilehlých oblastí. — Národopisné oddělení připravuje za spolupráce s ostatními odděleními ústavu všestranný průzkum dvou odlišných typů vesnic. Jedné na Záhoří a druhé v pohraničí (Rýmařovsko). Účelem je na dvou malých územích ověřit si nové vztahy průzkumů, kterých by pak bylo možno využít pro celé okresy a kraj. Z bohatého materiálu pak bude možno osvětlit vývoj lidové kultury v našem kraji.

• *Vojenské oddělení KMO* (V. Burian). Konservátor Al. Dokoupil během měsíce listopadu bude konservovat zbraně z tovačovského musea a bude je pak správně instalovat. Je to práce pro budoucí okresní museum kojetínské, které bude instalováno v tovačovském zámku.

Krajská galerie

• Po přemístění a uspořádání malířských a plastických sbírek ze sálu v II. poschodí budovy KMO do nově upravených místností určených za depositáře, pokračuje ak. malíř Jindřich Lenhart ze Svazu čs. výtvarných umělců KS v Olomouci v preventivních restaurátorských pracích u obrazů, určených pro instalaci sbírek starého umění. Pro spolupráci v KG byla získána jako externí pracovnice ak. malířka G. Strachovská z Olomouce, která provádí restaurování starých grafických listů a jejich odborné ukládání. Z bezpečnostních důvodů bylo nutno použít nově upraveného sálu ve II. poschodí v budově KMO pro výstavu kreseb Julia Mařáka, zapůjčenou Národní galerií v Praze. Po ukončení výstavy, t. j. od 1. prosince t. r. bude v sále instalována stálá expozice starého umění. Expozice moderního umění zůstává prozatím, z důvodů nedostatku výstavního prostoru, v Domě umění v Hynaisově ulici.

Soupis architektonických památek I. a II. třídy v Olomouckém kraji byl ukončen. Dr. Ivo Krsek, odb. asistent ústavu pro dějiny umění PU, provádí podrobné zpracování materiálu.

Krajská zoologická zahrada

• Předsednictvo přípr. výboru pro vybudování Krajské zoo se sešlo na pochozí komisi a schůzi v Samotiškách dne 7. října t. r., aby rozřešilo přímo na místě všechny otázky, vzniklé při zahajování oplocování. Přípravný výbor vyšel vstříc požadavkům obyvatel nejbližše položených obcí, tlumočené zástupci MNV Samotišky a Sv. Kopeček a usnesl se posunout oplocení průměrně o 10 m do pozemku zoo tak, aby byl kolem něho zachován průchod lesním pásem. Rovněž v otázce studničních vod a zásobení Sv. Kopečka pitnou vodou v letních měsících bylo dosaženo úplné dohody v tom smyslu, že přípravný výbor provede vlastním nákladem prozatímní úpravu vodního zdroje na pozemku zoo a MNV poskytnou k provedení těchto prací pouze pracovní síly.

• Zatím co na Sv. Kopečku bylo zahájeno oplocování pozemku zoo, pracuje generální projektant KSÚP (ing. M. Kopřiva) na dalších úvodních projektech tak, aby výstavba v r. 1953 byla zajištěna podle platných nařízení.

• V listopadu t. r. po sklizni brambor a řepy obnovíme výzvu naší veřejnosti k brigádnické pomoci na vybudování Krajské zoo. Žádáme již nyní všechny naše spolupracovníky, aby neustávali propagovat výstavbu zoo. Budeme v zoo pracovat i v zimních měsících a vážíme si každé pomoci, již se nám dostane.

• Jednatel přípr. výboru dr VI. Strnad prohlédl si při své návštěvě Bojnic na Slovensku začátky tamní zoologické zahrady Nitranského kraje a podle zkušeností, získaných prací v přípravném výboru naší zoo sestavil po prohlídce a studiu terénu hlavní rysy projektu zoologické zahrady Nitranského kraje. Za svou práci a rady obdržel darem od ředitelství Krajského musea Nitrianského kraje živého koloucha pro zoo na Sv. Kopečku. Na jaře příštího roku bude kolouch jako jeden z prvních obyvatel umístěn v naší zoo.

Drobné zprávy

• Dne 25. října t. r. zúčastnil se ředitel ústavu zasedání ústřední sekce pro jazyk, literaturu a umění při Čsl. společnosti pro šíření politických a vědeckých poznatků v Praze, kde uplatnil nároky za Olomoucký kraj.

• Dne 30. října t. r. konala se ve Svazu českých museí schůze členů užší komise musejní rady, která projednala návrh rámcového statutu krajských museí. Této schůze se zúčastnil ředitel SLUKO Jar. Kanyza jako člen musejní rady.

• Na pozvání Městského musea v Bojkovicích proslovil referent SLUKO pro zoologii dr V. Teyrovský na kulturní besedě, pořádané tímto museem a závodním klubem tamní Zbrojovky, dne 16. října t. r. v sále kina v Bojkovicích přednášku o psychologii zvířat (»Jak zvířata vnímají, poznávají a jednají«), doprovázenou světelnými obrazy a projekcí filmu.